

Kmetijske zastavice.

Umnim kmetovavcem in prijatlom kmetijstva o dolzih zimskih večerih *).

Vrednost vsaktere hrane (vsakterega živeža) naj bo za človeka ali živino, obstoji v redivnosti in tečnosti njeni, in ker večidel rež za poglavno žito velja, je že stara navada, da se vrednost vsih družih žit, krompirja, repe itd. primerja z vrednostjo reži, ali, kakor se navadno govori, po reži vrednosti ceni.

Znabiti da umnim kmetovavcem pa tudi drugim prijatlom kmetijstva vstrežemo, ako jim nekatere take prerajte (rajtinge) v podobi zastavic podamo, nadjačoji se, da jih bojo radi vganjevali, ker z vganjanjem si bojo

1. mislivnost vadili in urili,
2. iz teh prerajtov se tudi marsikaj učili.

Večkrat, dokler zima terpi, jim bomo zastavljali eno tako vprašanje; vganjko (rešeno zastavico) jim bomo pa sami sledeči teden prinašali.

Perva zastavica.

Koliko bi mogel austrijsk vagán (mecen) pšenice veljati (koštati), ako se austrijsk vagán reši po 4 fl. 24 kr. plačuje?

(Prerajt polajšati, povemo, da se je po mnogih skušnjah in preiskavah zvedilo, da 85 funtov pšenice za ravno toliko tekne ali zaleže kakor 100 funtov reži.)

Zgodovinski pomenki.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Da je pod imenom „Luarasici“ Radegast zastopiti, je že nemški kronist Frencl izgovoril (*de idol. Slav. §. 9.*)

Kakor severni Slavjani, tako tudi panonski (da je v Panonijo Hemona spadala, vsaki vé) so Višnu-Radegasta pod podobo leva ali lava častili in mu pravili Lavur. Da je Lavur čista slovenska končnica, vsak poveršin jezikoslovec vé po primeri besedi „mehur“, „piškur“ itd.

Morebiti bo mi kateri odgovoril, da je Lavur bil latinsk bog ali pa keltogermansk. Da pod napisom latinska imena „Marcelus“ sledijo, to še nič ne dokaže; saj sam Valvasor ima nemško ime Waikhardt, in dosti Krajncov nemško ime Heinrich, Heinricher. Rimsko izobraženje je to storilo, kar sedaj nemško stori. Saj sem tudi lani, ko sem pri Vas bil, u Lblani (izjemši slovenske nadpise ulic) razun dveh ali treh napisov same nemške našel. Ravno tako na grobnih spomenikih.

Pa vendar najdemo na našem kamnu eno indoslovensko besedo, in ta je „Vibius“, kar bi moglo Bibius napisano biti, od sanskritskega „bhibati se“, „bibji“ terribilis; odtod vaše psovke ironične „bibba“. Ime „Bibia“, „Vibia“ se na latinskih monumentih neskončno dostikrat najde.

Pa morebiti še bi kakošin škrupulant mi rekel: zakaj pa ne stoji Lavuro? Takšnemu odgovorim: da še zdaj rojeni Slovenci, kateri dvanajst let v šolo hodijo in v vsih učenostih slovijo, slovenskega pravopisa ne znajo; zato ni terjati, da bi Slovenec pred jezero in osem sto leti mogel brez pogrška prav slovenski pisati.

* Iz »tednika česke kmet. družbe.«

Pri ti priliki naznanimo neznanemu gospodu M. Led., ki nam je že zdavnej zastavico pod naslovom »prijatlom računstva« poslal, da bi jo bili prav radi natisnili, ako bi ne bila celó preteška, in zlasti njena vganjka (prerajt) marsikteremu naših brancev nerazumljiva (previsoka). Če nam jo morete bolj po domače in brez odlomkov zastaviti, jo bomo radi v »Novice« vzele.

Vred.

Čerka B je celó na rimskih klasičkih monumentih namesto V najti, na priliko: Birago namesto Virago, in tudi Nemci niso vsikdar teh dveh čerk dobro razločevali. Jaz imam nek penez iz 16. stoletja Albrehta pervega, vojvoda pruskega v rokah, na katerem stoji: „Gotes Bort Pleibt ebigli“, in na klasičkih rimskih penezih sem našel Beneri, Bolcano, namesto Veneri, Vulcano. Rimskim mojstrom se je ravno taka godila, kakor dnešnjim, da ne znajo prav pisati svojega jezika; tako je v nekem mestu terd Nemec napisal nad kazalo nekega mesarja in kerčmarja: „Zvem weisen Oksen“.

Verli epistatelj koroške dogodivščine g. baron Ankershofen še navodi iz napisov koroških rimskih kamnov večkrat žensko ime LVASILLA. V Valvasorju najdem en napis iz Verhnike, kateri ima skoro sama čisto slovenska imena: D. M. S. BVIO VIBI (i) F. V. Posuit sibi et conjugi LASCIAE ANTIE Q. Subleoni F. ann. XXXX. Takaj najdete ime slovensko Bujus od „bujni“ kräftig, stark; Lascia je polatinčena Laska, kar v sanskritu in v českem jeziku pomeni „ljubezen“, in indoslovensko ime „Antia“, to je. Slava, od sanskritskega „vand“, collere, slaviti; zato nas Nemci, Grki in Latinci imenujejo Vande, Venete, Vinide, Venide itd. Vsakdo vé, da Prokop Slavene tudi imenuje Ante. Imena Antia, Antina, Antumar, (podobno severnoslovenskim Slava, Slavina, Slavomér, Svetoslav, ker sanskritsko „meru“, mundus, staroslovensko „mr“ so Norički in Panonski Slovenci zmiraj kakor „mar“ izgovarjali. Tudi na Pohorju se gluho e pred čerko r sploh čuje kakor ar, na priliko: smart, skarb, kart, ne pa smert, skerb, kert); pogosto najdemo to na rimskih monumentih v Noriku in Panonii. Subleoni je polatinčeno ime Lavura, ker je Wišnu sub leone — sub specie leonis — časten bil.

Na koroških rimskih kamnih najdem večkrat lastno ime VERCOMBOG po veru (v sanskritu se veli varah avatara spremena Višnuta v vera, to je, beruna, bereva, brava, merjesca, morjesca, aper, Eber), pod katero podobo je Višnu-Radegast časten bil (*Paul. Systema Bram. Ditmar L. VI. pag. 151.*)

Pa vse to hočem obširniše popisati v posebnih bukvah „kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?“ in pa v pisu: „Kdo so bili Ambidravi, in kdo je sozidal starodavni mesti Virunum in Teurnio, Kelti ali Venedi?“ kterege, kakor upamo, bo „Bčela“ za narmanje o 14 dnéh, ko se potrebne mitologičke slike izlitografirajo, prinesla.

S tem sostavkom veržem vsim frankomanskim historikom rokavico za slovstveni dvoboj. Alea jacta est! Pa po viteško, z odpertim licem in pod veljavno firmo.

Slovanski popotnik.

* Tudi v Terstu je prišel „koledarček za leto 1853“ na svetlo, kterege smo še le pred kratkem v roke dobili; izdal ga je finančni komisar gosp. Jož. Godina, za slovanšino vés vnet mož. Natis je krasen, pridjana mu po Valvasorju podoba mesta Tersta, kakoršno je bilo v letu 1670.

* Družtvo sv. Mohora, ki ima že 680 udov, je prejelo iz rok svetlega Lavantinskega knezoškofa rokopis g. Jer. Ciringarja pod naslovom: „Zgodovina sv. vére v podobah starega zakona“. Milostljivi knez so rokopis sami pregledali in za podobe uravnali, ktere si bo družtvo iz Dunaja oskercelo.

* Iz „slovanskega časopištva v cesarstvu avstrijskem iz početka tega leta“ naštevajo „slov. Novine“ dalje:

Polške, ki so: 1) „Czas“ (dnevnik politični) v

Krakovi; vrednik jim je Konst. Sobolewski; cena 20 fl. — 2) „Gazeta Lwowska“ (vradne novice galické) v Lvovu, tečaj 43; vrednik M. Szrzeniawa Sartyni; cena 15 fl. — 3) „Dziennik literacki“ (lepoznansko-slovstveni list) v Lvovu, tečaj 2. vrednik Karel Szajnocha; cena 9 fl. — 4) „Przyjacieli domowy“ (časnik prstonarodno-gospodarski) v Lvovu, tečaj 3. vrednik Hypolit Stupnicki; cena 3 fl. 40 kr. — 5) Telegraf, tečaj 2. v Lvovu, vrednik Gozczalkowski; cena 6 fl. — 6) „Pamiętnik gospodarski“ (kmetijsko-obertnijsk časnik). v Lvovu, tečaj 5. vrednik Dominik Bilinski; cena 6 fl. — 7) „Przyjacieli dzieci“ (list enciklopedišk za mladino), tečaj 5. vrednik Hip. Witowski; cena 3 fl. 30 kr. — 8) „Rocznik Towarzystwa naukowego“ (časopis znanstveni), v Krakovi.

Rusinski: „Věstnik“ (časopis političin Rusinov v avstrijski deržavi), tečaj 5. vrednik Vasil Zborovskij; izhaja na Dunaji z prilogo „Otečestvennyi Sbornik“. Cena 2 fl.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tersta 17. januara. Potihnule so pustne norčije in vse se giba spet marljivo, vsak pri svojem delu. Kupčevavci pridno obiskujejo borso, mornarji nakladajo in razkladajo blago od jutra do večera, posebno pavole je pretekli teden kaj obilo v Terst priplaval. Močno valovito morje se je pred nekaterimi dnevi tako naraslo, da je navadne meje prestopilo in se čez bregove v mesto uderilo, več ulic in magazinov je stalo v vodi. Ta čudna prikažen, pravijo, se večidel vsako leto enkrat primeri in sicer naj raji ob času, ko sta noč in dan enako dolga. Potniki, ki so prišli po silnih vihrih na morji s parobrodom iz Kotora, pripovedujejo, da avstrijska armada vsa pripravljena na meji stoji, Turke spodobno sprejeti, ako bi se Černogorcem sila godila. Tista govorica se je tudi ondi ponovila, ki se je že pred dvema letoma širila, da namreč misli avstrijska vlada Kotorsko luko Rusom prepustiti; menimo vendar, da je to le govorica, ne pa resnica. Z Bogom!

Iz Senožeč 20. febr. Ni davno, kar smo v Novicah brali, da verli Postojnčani v krasno cerkev svojo postaviti mislijo nove orgle. Tedaj so gosp. Herbigera poleg Celja povabili in njemu izdelovanje omenjenih orgel izročili. Alojzi Herbigar je rojen Tirolec, od malih nog že poseben risar, mizar, strugar, matematikar, mehanikar itd., ki je svojo umno glavo na Nemškem in Laškem še bolj prebrisal. Sadaj biva blizu Celja, od kodar svoje lepe in sladkoglasne dela po svetu razširjuje. Kar govori in izdeluje, izvira iz odkritega serea in jasnega uma; on je beseda mož in dela kos! Orgle njegove so terdnega, zelenikovega ali javorovega lesa, pisalke večidel kositarjeve, in, kar je nar važniši, tako krasnega in polnega glasa, da človeku v sredo serca doné. Pred nekimi leti je znal delo po velikem trudu in po dragih skušnjah neko novo muziko, ktero je „vox humana“ (glas človeški) kerstil. Ta glasba ima tako izdelane pisali kot človeško gerlo, tedaj tudi ravno tako pojó. Naj bi se ž njo na pot podal in jo tudi drugim narodom pokaže! — Postojnčenom pa, posebno tistim, ki so za povzdigo domovine in hvalo božjo nadešeni, dobro srečo, da so med avstrijskimi orglarji menda nar bolj slovečega si izvolili!

Zima po Krasu je jako razsajati jela. Nadjali smo se, da se nas bo letos ognila; sadaj pa čutimo, da se je skesala in da nas tako kmalo ne bo zapustila.

Z veseljem beremo v časopisih, da je terdni namen vlade, železnico med Ljubljano in Terstom berž ko berž dognati. Terst zastran tega, ker še ni

železnice sceloma do Dunaja, grozno terpi, ker velik del amerikske, angleske in druge robe beržeje in ceneje čez Hamburg do Dunaja prihaja. Kadar pa Terst terpi, terpi tudi Teržaška okolica, tedaj žaluje tudi Kras. Kras sicer še nikdar ni ukal, nikdar še mu ni cvetelo obilo cvetlic: nar huje za-nj pa je, da so ga ob miru neprijazni ptujci previsoko cenili. Kraška družtva gor Kraška družtva dol: nikdar se ne bo razveselil Kras take rodovitosti, kakoršna se od njega tu in tam terja in sanja! Kras v svoji „krasoti“ je pomilovanja in množih mnogih polajšav potreben!

Draginja v naših krajih je dosto velika. Govedina se je sicer dobro pocenila, meso pa le vendar v nekterih tergh se neče poceniti. Pa kdo je tega kriv? Al tergi al mesar? Mesar ima prav, če se kontrakta (pogodbe) derži, in meso za svoj žep dobro prodaja. Zakaj pa nima premožni tergh sam svoje mesnice in sam svojega mesarja? Zakaj nek je lepo meso v S. po 9 krajc. libra, v R. pa, ktero je komaj pol ure dlé, še boljši meso po 8 krajc.? Obé mesnici pa ste enega mesarja! Naj mi vgane, kdor more, to zastavico! Prosim častite može in oskerbnike premožnega terga: naj to važno reč dobro prevdario in v prid poterpežljive velike soseske in cele fare obernejo! Kdor je tolikanj koristnega za vodo, zvonove itd. na dan sklical, bo brez dvoma tudi za meso skerbel in serčno hvalo si od 2000 fermanov pridobil. Miroslav.

Iz Železnikov 20. svečana. Pri nas so celi minuli teden ogljarji kaj marljivo oglje k fužinam dersali, tako, da so naše fužine in plavži, če bo sninec (kar upamo) le še en dober teden deržal, zlo za celo leto spet s kurjavo prevideni. Bili smo nekaj časa resnično že obupali, ker take nestanovitnosti vremena skoraj še ne pomnimo, kakor letos; velikokrat smo imeli v eni uri solnce, sneg in dež. Kakor se čuti, se je bila letošna zima zašla. Pretekli petek in saboto je pri nas skoraj neprenehoma snežilo, in ker se rado slednjo noč bliska, bi utegnili še snega dobiti, desiravno ga je v višej ležčih vaséh že blizo 4 do 5 čevljev visoko padlo. Tud mraza nam hribovci, gledajoči na naravne znamenja, še dokaj obetajo; al kaj vedó, nas bo prihodnost učila.

Danes ob desetih bomo imeli tu slovesno mašo in zahvalno pesem za srečno rešitev o smertni nevarnosti Njih veličanstva, presvitlega cara. J. Levičnik.

Iz Černogore.

Iz granice černogorske se je do 9. t. m. sledeče zvedilo: Cela armada turška, obstoječa iz 55 do 56.000 vojakov in razdeljena v 4 kardele, kterim so Omer-paša, Reis-paša, Osman-paša, Arap-paša in pa Selim-beg zapovedniki, je obdala Černogoro krog in krog. Poglavni namen Omer-pašata je: se združiti z Reis-pašatom; če se to zgodi, je nevarnost za Černogorce velika, ker združeni armadi bi zamogle čez Čevo ali Zagarač naprej vdariti in od tod Cetinju pretiti. Gotovo pa je, če tudi Turki pridejo čez imenovani reki, jim ne bo lahko mogoče, čez pečine in kamnite berda Pješivac in Zagarača priti, kjer jim smertna nevarnost žuga, zakaj trikrat je že na tem mestu bila grobnica turški vojski; nar važniši leta 1767, v kterem se je tu armada z 120.000 vojakov zlomila. Černogorci so med kardelom Omerovem in Reisovem močne okope napravili in strelivo nastavili, obraniti združenje Turške armade. — Omer-paša je bil med tem časom že enkrat hudo tepen. 24. januara je udaril goljufno na Martiniče, ko je bil malo ur poprej „vero“ zadal, da ne bo deset dni nikakoršne bitve začel; Martiniče so nar bližje selo na turški granici blizu grada Spuža, kjer je Omer-paša imel glavni svoj stan. Pop Štefan Martinič, povelnik